

Preprosta teznost kompleksne uprizoritve

PETER RAK

V nepregledni vrsti poskusov aktualizacije in adaptacije klasičnih dramskih tekstov se zdi izbira Sartrovih *Muh* ena bolj posrečenih odločitev. Če kaj, potem slovenski kolektivni in individualni spomin povsem obvladujejo travme zgodovinskih dogodkov zadnjih desetletij, ki so prerasli v morbiden ritual stigmatizacij ter večnih krogov prevpraševanj

o odgovornosti, krivdi, spokorništvu, spravi, odrešitvi, očiščenju ..., ki vedno ostanejo brez epiloga. Še več, zadeva je prerasla v mazohistično obsesijo, ki se v Sartrovi drami sijajno manifestira skozi *Elektrin stavek*: Radi imajo svojo bolezen, potrebujejo neko stalno rano, ki jo skrbno negujejo, tako da grebejo po njej z umazanimi nohti ...

Navidezno idealni nastavek za dramaturško izpeljavo ter obračun s shizofreno slovensko situacijo, ki se vse bolj razrašča in vedno znova okuži nove generacije, obenem pa služi kot temeljni izvor psihoz, manipulacij, blokad in ustvarjanja navideznih dilem, ki so pravzaprav umetno ustvarjene in medijsko prenapihnjene. Vendar se režiser odloči drugače, kompleksno problematiko, ki jo je Sartre res apliciral na aktualne medvojne dogodke, vendar ohranil temeljne, univerzalne etične in moralne dileme posameznika in skupnosti, **Janez Pipan** zreducira na nekaj klišejskih premis, ki se utelešajo v stereotipnem slovenskem diaboličnem četverčku – zarobljenem predmodernem arhetipskem modelu Slovenca, Katoliški cerkvi, kapitalizmu ter ne nazadnje celo eksplicitno v eni osebi, *Janezu Janši*.

Škoda, ker je predstava sicer izjemna, pravzaprav tako dovršene celote na celjskem odru že dolgo nismo videli. Klavstrofobična scenografija *Marka Japlja* predstavlja idealno sintezo med arhaičnim in sodobnim, meja med njima je obenem jasno začrtana in skoraj nevidna, enako velja za kostume *Lea Kulaša* (filigransko vizualizirana distinkcija med ruralno in hipermodno črnino), predvsem pa imamo opravka s sijajnimi igralskimi kreacijami. *Pia Zemljič* kot *Elektra*, prototip uporniške divje generacije, ki hlepi po maščevanju in prevratu, vendar ga pasivno prepušča *Orestu*, *Blažu Setnikarju*, ki doživi izjemno transformacijo iz anemičnega slehernika v zastavonošo svobode z vsemi implikacijami, ki jih to prinaša, **Renato Jenček** kot komedijantsko vsemogočni in obenem groteskno nemočni *Jupiter* ..., tukaj so še odlično koreografrane erinije ter udarni kitarški rifi *Mitje Vrhovnika Smrekarja* in *Damirja Avdiča*.

Vendar vse to zvedeni ob omenjeni enosmerni popreproščeni teznosti uprizoritve, ki z mimogrede navrženimi »trenirkarji«, predvsem pa z dvojnimi mimohodom portreta aktualnega premiera (da ne bi gledalci slučajno spregledali osrednje poante predstave) izzveni skoraj v politično agitko. Če bi bilo problematiko pri nas mogoče tako lahkotno diagnosticirati in identificirati krivce, bi lahko kljub neizmerni zabitosti plebsa (ta se v primerjavi s sicer prevladujočimi gledališkimi in filmskimi principi v *Muhah* ne legitimirajo s štajerskim, temveč z gorenjskim naglasom) prej ali slej pričakovali odrešitev, tako pa je ta še daleč. *Pipanove Muhe* namreč zgolj potencirajo razkol in ponujajo naivne bližnjice, ki bi v morebitni realizaciji – podobno kot pred pol stoletja – verjetno spet dokazale, da je pri nas črnina vedno v modi, najsi bo kot simbol žalovanja ali občutka krivde. Morebitnega slovenskega *Oresta* čakajo veliko težje dileme pri odločitvi za odgovorno izbiro.

OCENA

Gledališka uprizoritev

Jean-Paul Sartre: *Muhe*
režija **Janez Pipan**
SLG Celje, 21. 2. 2012

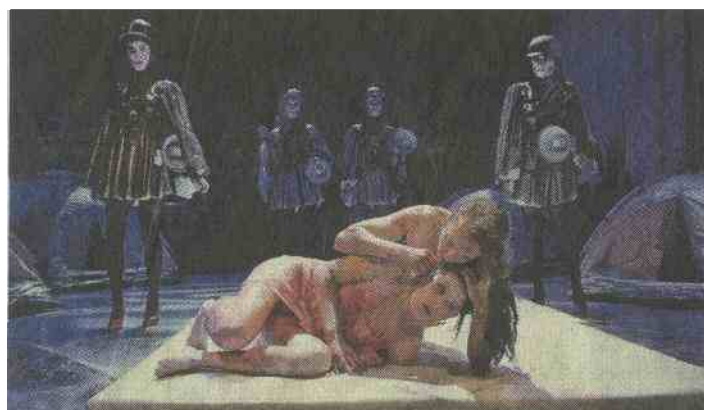
Stran / Page: 18

Doseg / Reach: 130000

Država / Country: SLOVENIA

Površina prispevka / Size: 251 cm²

2 / 2

Muhe v gledališču FOTO UROŠ HOČEVAR